

ke partien-
n, en heeft
et beginsel
niet prijs-
nende kerk
hoofde
hardoor de
particuliere
relemerd.
maten in
beiderzijds
houwd, zal
n, God bid-
mogen ge-
slimtheid
kerkeraden
el mogelijk
toon: 10.
discipline
te laten,
andel door
ehandeling
elkanders
te laten;
are verga-
mogelijk met
plaatsheb-
van corres-
weder een
af te
en in alle
de Gerefor-
ijk op te
g van den
n openbare
lk, gemeen-
staats, om
u de for-
len, zullen
divies der
doen, in
eigendom
lijk het is,
ebben met
s anderen,
Words en
kerkelijke
ne combi-
te een con-
fage Een-
deren, de
elke parti-
litten en te
oneen zal
te kerken
te doen
Overheid
of regel-
d worden
p van ker-
at, gelijk
i, die het
Gerefor-
schikking
de Depu-
p in haar
rvoor zal
de kerken
i.
In Art. 6
van beider-
danig, van
a een ker-
plaatsen,
christelijke
formeerde
ade inwer-
t, uit een
ontracte-
aad mocht
ans gefor-
nomen, zal
en voldaan
kerkeraad
ening met
heel over-
bereid is,
pogd con-
te gaan
den ker-
rezen her-
matie heb-
ler den te
elke reeda
n, tot het
ullen een
minarium
ynode der
bestaan-
de in de
n de ver-
gedragen,
ool of dit
n de oplei-
s Words
de Direc-
Onderwijs
een regre-
de Synode
lijk mede-
ventuele
sologische
n onder-
ervan een
Kerkelijk
ische op-
te Am-
ele schor-
aan aan;
maar
de thans
Kampen
atst, met
er toevoe-
den duur-
dan te

de Kerkeraad der Ned. Gereformeerde Kerk, die bij missie d.d. . . . ter kennis van Z. M. den Koning bracht, dat zij de Synodale Organisatie van 1816 voor wat haar aangaat buiten werking heeft gesteld en de Kerken-ordening van 1619 weder kracht heeft doen erlangen, anderzins.

Overwegende, dat de vergadering der geloovigen, in wier midden het ambt door hun Dienaren, Ouderlingen en Diakenen in naam des Heeren bediend wordt, beiderzijds eenstemmig is in de belijdenis der Drie Formulieren van Eenigheid, het gebruik der Liturgie en het leven naar de Kerkenordening, alles vastgesteld in de Synode Nationaal, gehouden te Dordrecht in de jaren 1618/19: en het hoog belang inziende om ook in de ambtelijke bediening te dezer plaatse, zooveel mogelijk samen en in overleg te handelen:

hebben, in afwachting van de goedkeuring der Classis, waaronder zij beide ressorteren, besloten, voorzoover de geestelijke aangelegenheden van hun ambtelijke bediening betreffen, een Combinatie aan te gaan; achtende beide daardoor nader te komen aan Art. 37 van de beiderzijds aanvaarde Kerkenordening en zulks onder inwachting van de genade des Heeren, die te zijner tijd een nog nauwere ineenstemming geven kan;

en hebben diensvolgens benoemd en gevolmachtigd de Kerkeraad ter eere de Hr. . . . en de kerkeraad ter andere de Hr. . . .

1. De goederen, die aan elk der gecombineerde Kerken toekomen, blijven onverminderd onder eigen beheer. De bezoldiging der door elke Kerk voor haarzele beroepen Diakenen, Godsdienstonderwijzers enz. wordt door elken Kerkeraad zelfstandig bepaald en gekwet. De bezittingen en inkomsten der Diaconie blijven evenals de Diaconale verzorging gescheiden. Het recht op het gebruik van gebouwen voor de saamvergadering der geloovigen, dat aan een van de beide Kerkeraden toekomt, wordt voor den duur van deze overeenkomst afgestaan aan den gecombineerden Kerkeraad; altoos met inachtneming van Art. 7.

2. De Kerkeraad ter eere zorgt voor de samenstelling van zijn eigen College, gelijk het meent dit te moeten doen en de Kerkeraad ter andere desgelijks. Alvorens echter de gekozenen aan de gemeente voor te stellen, doet hij mededeeling van de gedane keuze in den gecombineerden Kerkeraad, om te vernemen of er ook bedenkingen tegen belijdenis of wandel bestaan. Het getal leden van den Kerkeraad ter eere is voor de combinatie vastgesteld op Dienaren, Ouderlingen, Armerverzorgers, en van den Kerkeraad ter andere op Dienaren, Ouderlingen, Armerverzorgers.

Wijziging in deze getallen kan niet gemaakt dan met wederzijds goedvinden.

Zoolang beide Kerken samen slechts één Dienaar bezitten, zal de in Art. 4 der Kerkenordening bedoelde Kerkeraad de gecombineerde zijn, en door hem bepaald worden, welk aandeel in zijne bezoldiging door elk der gecombineerde Kerken zal worden gekwet.

Waar twee Dienaren zijn, zal elke Kerk haar eigen Dienaar beroepen en bezoldigen.

Waar meerdere Dienaren zijn, zal elke Kerkeraad beroepen, dien hij zelf bezoldigt, en de gecombineerde Kerkeraad beroepen, wie gecombineerd bezoldigd wordt.

3. Met name de Bediening des Woords, de bediening der Sacramenten en de uitoefening van de kerkelijke discipline, met al den aankeve van dien brengt de Kerkeraad ter eere en de Kerkeraad ter andere over in den gecombineerden Kerkeraad.

4. Na het intreden der combinatie zullen de afzonderlijke Kerkeraden in hun vergadering zich bepalen tot 10, hetgeen hun verhouding tot de Overheid betreft; 20, hetgeen de samenstelling van hun college aangaat; 30, hetgeen de geldelijke aangelegenheden raakt van Kerk en van Diaconie, almede de voor elke Kerk afzonderlijk te houden collecten; 40, hetgeen betreft de overboeking op hun bijzondere boeken van Doopen, van toelating tot het H. Avondmaal en van kerkelijke discipline; en 50, geschillen over de uitlegging en voorstellen in zake wijziging van deze overeenkomst. Alle overige werkzaamheden oefenen zij gecombineerd uit, met dien verstande, dat de besluiten van den gecombineerden Kerkeraad geacht worden volle geldigheid te hebben voor elken Kerkeraad afzonderlijk, als waren ze door elken Kerkeraad zelfden genomen.

5. Deze gecombineerde Kerkeraad is saamgesteld uit al de afzonderlijke leden van de beide Kerkeraden samen, met dien verstande, dat de leden van den eenen Kerkeraad met die van den anderen volkomen gelijke rechten hebben.

Hun dienstjaren rekenen daarbij naar de dienstjaren, die zij elk in hun eigen Kerkeraad hadden. De kosten van dezen gecombineerden Kerkeraad worden pondspondsgewijze *pro rata* van het aantal leden door de beide afzonderlijke Kerkeraden gekwet.

6. De gecombineerde Kerkeraad tekent in zijn Doop- en Avondmaalsboek aan, onder welken Bijzonderen Kerkeraad een legelijk wenscht gerekend te worden of wenscht, dat zijn kind als gedoopt zal worden geboekt. Overschrijving van het ene op het andere boek staat vrij, mits onder bewilliging van wederzijdse Kerkeraden. Bij weigering van een der Kerkeraden kan belanghebbende zijn verzoek voor de meerdere vergaderingen brengen, wier uitspraak alsdan beslist.

7. De gecombineerde Kerkeraad gedraagt zich bij de regeling van de Openbare godsdienstoefeningen voor wat de rondprediking in de onderscheidene gebouwen betreft, naar den wensch der afzonderlijke Kerkeraden.

Verlangt een der beide Kerkeraden, dat de door hem bezoldigde Dienaren uitsluitend optreden in de gebouwen, waarvan het recht van gebruik door hem in de combinatie is gebracht, zoo wordt hieraan voldaan.

8. Indien de gecombineerde Kerkeraad er in slaagt om ook de beide Diaconale verga-

deringen tot een gecombineerde Diaconie te vereenigen, zullen de collecten voor de Armen in alle godsdienstoefeningen gesteld worden in de handen van dit gecombineerde college. Zoolang beide Diaconieën buiten combinatie blijven, zal elke Diaconie collecteren in de kerkgebouwen, waarvan het gebruiksrecht oorspronkelijk aan haar Kerkeraad toekomt, en zorgen voor de armen, die op het boek van dezen Kerkeraad staan.

9. De collecten voor den Eredienst, en wat hiertoe samenhangt, zullen in elk gebouw gehouden worden ten bate van het Bestuur, dat het gebruiksrecht van dat gebouw heeft. Gebruikt men de gebouwen doorsen, dan zal het percentage worden vastgesteld, dat aan elk dezer besturen uit de gezamenlijke opbrengst toekomt.

10. Voor alle belangen, die elke Kerk afzonderlijk in eigen bezem heeft (scholen, processen, enz.) kan elke Kerkeraad afzonderlijk doen collecteren in de kerkgebouwen, waarin hem het gebruiksrecht uit eigen hoofde toekomt. Voor belangen die niet plaatselijk zijn, wordt alleen volgens het besluit van den gecombineerden Kerkeraad gecollecteerd in alle godsdienstoefeningen, waarvoor hij zulks bepaalt, en het provendu door een commissie van zijnerwege in ontvangst genomen, uitgekeerd en verantwoord.

11. In elke commissie van den gecombineerden Kerkeraad moet minstens één lid uit elken afzonderlijke Kerkeraad zitting hebben.

12. Van de bevoegdheid van den gecombineerden Kerkeraad is uitgesloten al wat aan de afzonderlijke Kerkeraden krachtens art. 3 verblijft.

13. Geschillen tusschen beide Kerkeraden, ontstaan over de bevoegdheid van den gecombineerden Kerkeraad of over de uitlegging van deze overeenkomst, worden voor de meerdere vergaderingen ter beslissing gebracht.

Aldus gedaan en krachtens volmacht vastgesteld te op den 1887 om in werking te stellen 1887

De gecombineerden voornemens,

Een volgend maal komen we op deze beide stukken terug.

Men zal dan verder zien, en reeds weten, of de poging tot hereniging, die in deze Concepten belichaamd werd, al dan niet tot het gewenschte resultaat mocht leiden.

In de Vrije Kerk plaatste de heer Ds. A. Brummelkamp uit Groningen een schoon fragment van een boeiende predikatie over „Isolément“, aan het slot waarvan het heet:

Zoodra uit de donkere vore, waarin het door den geïsoleerden zaaiër weened gezaaid was, het zaad opgaat en een nieuwen oord begint te beloven, zij men op zijn hoede en verachte den dag der kleine dingen niet. Gods meeste werk begint in de diepte en klein. Maar er gens begint het. Eens komt de tijd dat de eenzame strijder, of zoo hijzelf niet, dan zijn erigenaam, op wien zijn mantel viel, medebelijders en medestrijders voor de zaak, die hem zijn offer eische, ziet opstaan en hem hem duidelijk wordt, dat hij niet tevergeefs heeft geleden. Niet altijd komt die jonge phalanx uit zijn naaste omgeving. De wind had ongenierkt een korrelke zaad uit de hand des zaaiërs genomen, en het verweg heengevoerd, en in een hem vreemden akker doen kiemen. Hij wist het niet; maar God wist het en bestemde het, en toonde zich de Bewaarder van wat uit Hem was. En nu zie: „Wie heeft wij dezen gegeneerd, aangezien ik van kinderen beroofd en eenzaam was? Ik was in de gevangenis gegaan, en weggevoerd; wie heeft mij dan dezen opgevoerd? Ziet, ik was alleen overig gelaten, waar waren dezen? Zoo spreekt hij onwillkeurig. En zoo komt na ieder oogenblik van isolering weer een tijd van samenkomsten en samenbinden en vereenigen en vergaderen. Elia moet niet blijven aan de beke Kribb; op den gezeten tijd moet hij terug naar Achab, en naar den Karmel, en naar het gansche volk. En wil hij zich eigenmachtig opnieuw isoleren in de woestijn, dan achterhaalt hem een engel en weest hem in het bezige leven terug. Hebt gij het zaad op rotsen ingestrooid, maar te meent, God heeft den rotsgrond weggenomen en een goede aarde in den akker gelegd, en zie, uw werk, neen, zijn werk, draagt vrucht.

Maar nu aarzelt de man, die jarenlang in het isolément zijn kracht vond. Hoof slechts:

Gij aarzelt het te erkennen? Gij wikt en weegt en berekent, wat gevolgen deze erkenning voor u hebben zal? Gij vreesst voor versameling, voor verdwijning of verkleining van hetgeen, waaraan gij zooveel jaren uw best hebt gedaan, dat met tranen en geboden door u is bevochtigd? Maar ziet ge dan niet, dat gij, door met geweld uw isolément vol te willen houden, het zoutend zout vermindert weer in wijder kring te werken; dat ge de waarheid, die waarheid, waarvoor zooveel geleden en geofferd is, belet weer op de markt des levens te verschijnen en gemeengoed te worden van allen? Onvoorzichtig! zie toe, dat uw isolément niet in sectariane ontaarde; dat gij, uit misplaatste liefde tot uw eigen werk, Gods bedoeling niet tegenhoudt en oorzaak wordt van vertraging voor den waarachtigen vooruitgang. . . .

En nu voegt Ds. Brummelkamp aan deze prachtige woorden zeer ernstige vraag toe, die in ieders hart moge zinken:

Behoeft deze predikatie over het Isolément toepassing?

Daar zijn twee Kerken in ons land; één in belijdenis, in leer, in tucht en dienst; beide Gereformeerde; beide uit eenzelfde oorsprong gesproten, beide op hetzelfde standpunt staande beide klein en onderling steun behoevende. Zij hebben elkaar noodig; zij kunnen elkaar niet missen. En zij zullen gescheiden blijven? En gij beweert, dat een isolément van vijftig jaar dat eischt? Juist omgekeerd: als God na een halve eeuw het isolément vrucht doet dragen, moeten wij niet door eigenwijsheid verzuimen die vrucht te plukken. Deze vrucht is niet gegroeid in uw privaat belang; niet om u te beloonen voor uw trouwen dienst van vijftig jaar; niet voor iemand dezer of generzijde persoonlijk; maar het is eene vrucht voor het geheele geslacht, voor het volk. Boven de Kerken staat het Verbond, alle geslacht-

ten, alle kerken, alle gedoopten omvattende. En indien iemand, meenende den kerkbloeit te bevorderen, het Verbond in zijn omvademing der gelachten, ook al ware het onleuwt, tegenhield, hij zou voor de kerk zelve de levenssappen afsnijden, zonder wier toevoer zij niet kan blijven groeien. Daarentegen, wie het werk Gods durft eerbiedigen en huldigen, ook al wat hij niet terstond hoe dit in harmonisch verband staat met het werk, dat hijzelf uit vrees Gods had ondernomen, hij zal ervaren, dat op Gods uur uit den chaos een kosmos tevoorschijn komt, al bracht het woelen en gisten van zooveel verschillende krachten ons zwak leere ook een oogenblik in verwarring.

Och, dat het toch begrepen werd.

Isolément is steeds middel, maar nooit doel worden. Nooit anders is „Isolément“ geoorloofd, noch ooit anders zal het voor God bestaan kunnen, dan waar het bij den eersten stap tot afzondering reeds doelt op het heerlijke oogenblik, waarin *ralliment* zijn vriendelijk licht in de eenzame schemering van het *isolément* zal doen opgaan.

Naar aanleiding van het bekende klachtenregister uit *Petajah* schrijft de Hoop tot onze blijdschap, zich met ons antwoord daarop tamelijk wel te kunnen vereenigen.

Slechts op één punt wijkt ze van ons in opinie af.

Onzes erachtens naag men den goeden naam der kerken niet op straat dragen, zoolang niet gebleken is, dat critiek op de kerkelijke vergaderingen zelve het doel mist.

De Hoop daarentegen oordeelt op dit punt eenigszins anders, en is voor den goeden naam der kerken minder beducht.

In haar nummer van 12 Januari schrijft ze toch:

Is het voorts ietwat pijnlijk, dat Ds. Van Lingen, gelijk de *Herant* zegt, in plaats van deze zaak binnenskamers af te doen, den kerkelijken weg te bewandelen en deze klachten op Classis en Synode te brengen, opeens midden op de markt, waar Jan en Alleman het hooren kan, aan de Kerken in Doleantie allerlei pijnlijke dingen gezegd heeft, dat alles heft toch ook weer zijn goede zijde.

Verreest blijkt hieruit weer duidelijk hoe onder hen, die het meest met het beginsel der Doleantie instemmen, in het minst geen vrees bestaat om, desnoods voor Jan en Alleman, op gebreken te wijzen, die men meent, dat den Kerken aankeuren, en waardoor de reformatie in haar gezegenden loop zou kunnen worden gehinderd. *Ten tweede*, dat evenmin zweem van vrees is om, ook openbaar, den broeder in broederlijke liefde te staan, waar men overtuigd is, dat deze zich op verkeerd terrein beweegt. En dus *ten derde*, dat er geen woord van aan is, gelijk van Synodale zijde gedurig beweerd wordt, als zou de Doleantie een beweging zijn, die met kunst en vliegwerk bij elkander moet worden gehouden, en als zouden de Doleerende Kerken kunstmatig gekweekte kasplantjes zijn, die zorgvuldig tegen elk toechijne mochten beschermd worden om er het leven in te houden.

De Hoop keurt derhalve het op straat dragen van zulke klacht wel niet onvoorwaardelijk goed, maar ziet er toch minder been in, en acht dat het welbezien nog goede vrucht kan dragen.

Nu over dit laatste zullen we niet twis-
sen. „Geen ding geschiedt er ooit gewiser dan het hoop bevel uit 's Heeren mond“; en als goede Gereformeerden erkennen we zonder aarzeling, dat de Heere ook deze zaak ten goede zal doen medewerken voor de kerken, die zijn Naam liefhebben.

Edoch, dit is uit het besluit geredeneerd, en wij hielden ons zoo gaarne aan den ouden zegregel, dat de verborgene dingen voor den Heere onzen God zijn, en de geopenbaarde voor ons en onze kinderen.

Die „geopenbaarde“ dingen beduiden in het onderhavig geval, dat voor de kerken Christi de wet geldt: „Hebt malkanderen vuriglijk lief.“

Deze liefde nu handelt niet *ongeschiedlijk*, maar zij *bedekt* alle dingen, ze *verdraagt* alle dingen.

Geldt dit reeds tegenover den enkelen broeder, hoeveel te meer tegenover de „saamvergadering der geloovigen“, dewelke zijn kerken zijn. En rekent men nu met het feit, dat *Petajah* wist en moest weten, hoe Edom en Moab, de Tyrer en de Filistijnen op de grenzen reeds te spieden en te azen stond, of er geen steentjes voor het oprapen zouden komen; en dat, kwamen die steentjes ooit te kijk, van rechts en links die steentjes uit zeer boze alingeren zijn broeders tegen het hoofd zouden geslingerd worden, dan eert het *Petajah* zeker, dat het hierover leedverzen betuigt, maar blijft de vraag toch: „Hebt ge dit dan niet geweten?“

„Zekerder geweten, dan dat de dag aan den hemel staat!“

Al erkennen we dus dankbaar met de Hoop, dat zulk een droef verschijnsel, van achteren gezien, toch ook zijn goede zijde heeft, toch zou het ons pijnigen, als het woord uit de Hoop soms, tegen de bedoeling des schrijvers aanleiding gaf, om anderen in gelijk kwaad te doen vervallen.

Er zijn rechtsdagen.

De kerken hebben haar tijden van saamkomst.

Daar, op die Classische vergaderingen en die Synodale vergadering mag en moet alles gebracht; gebracht uit liefde; gebracht met ernst; gebracht onder den Geest der genade en der geboden, wat in de kerken krank is en op genezing wacht.

Maar tegenover hen die buiten staan, moet de eere der kerken opgehouden, niet om onzentwil, maar om de eere Christi.

Hij moet ons te dierbaar, zijn naam ons te lief, en daarom *zijn* kerke ons te teeder wezen, om anders dan in cas van uitputting van alle ten dienste staande middelen, den kijk-in-de-potten pret en onheilig hoon-gelach te gunnen, over zoo menige wonde als op aarde steeds in de kerken Christi schrijven zal.

Wat uit het vleesch is blijft vleesch.

Alleen wat uit den Geest is, maakt levendig.

KUYPER.

uit de Pers.

Het Modernisme steekt in het Synodaal Genootschap het zwaard op.

Wat reeds in 1870 betoogd werd, dat het Modernisme in de kerk een *Fata morgana* is, die voortblijft; iets waar destijds ieder om lachte; blijkt thans reeds volkomen in vervulling te gaan: het Modernisme abdiceert.

Ziehier de acte van abdication gelijk ze in de *Herforming*, het orgaan der eens bloeiende fractie, te vinden is.

Daar is een tijd geweest, dat de moderne richting tegenover de machten, die in de kerk zich lieten gelden, en de openbare meening, die daarin troonde, met dergelijke overtuiging optrad, als in Emersons woord wordt uitgesproken. *Lette* zij zich in den aanvang der jaren weder om zich rekenschap te geven van wat haar te doen stond, dan had zij aan haar allicht een programma, zoo al niet een *plan de campagne* te danken; een strijdplan, althans, waarin een bepaald doel werd uitgesproken, welks verwezenlijking zij temidden der kerkelijke partijen nastreefde.

Hoeveel is alles anders geworden.

Op kerkelijk terrein is geen „moderne“ partij meer te bespeuren; hier en daar vertoonen zich nog de overblijfselen er van, waar men plaatselijk de voldoening van godsdienstige behoeften zich wil waarborgen of de gelegenheid daartoe wil herwinnen; doch verder dan „een modern predikant te benitten“ strekt zich dan het verlangen niet uit. Van een eigen ideaal op kerkelijk gebied hoort men niet meer. Van leiding, die van de moderne richting zou uitgaan, van invloed, door haar uitgeoefend op den loop der kerkelijke zaken, ondunkt men niet meer. De dagen, dat zij tot in de Synode zich liet gelden, zijn voorbij. Waarom laat Dr. Bronsveld zich de optimistische stemming, waarin hij zijn jongste *Kerkisch* schreef, eensgezins bedervend door de herinnering, dat in de hoogere kerkelijke besturen de moderneren nog de overhand hebben, om zich te troosten met de aenschied dat die van voorbijgaanden aard is? Hij heeft, dunkt ons, geenheid overlast van hen te verduren. Moest hij misschien niet dankbaar zijn, dat zij voorteen nog een en ander tegenhouden, wat, indien zij er niet waren, zou komen, wellicht niet tot zijn eigen veldtoegang? Moest hij er veeleer niet erkentelijk voor wezen, dat zij hem en de zijnen in de moeilijke dagen, die zij den laatste tijd doorgeliefden, zoo trouw verrijde stonden?

Weg, ter Synode afgevaardigd, bloek en krachtig met zijn moderne beginselen zou willen optreden, zou al spoedig ervaren, dat hij lang niet op alle stemmen zijner geestverwanten zou kunnen rekenen, en in ieder geval zijne kracht verlamd voelen door het bewustzijn, dat de moderneren in de kerk niet achter hem stonden en dat hij niet sprek en handelde in hun naam. En de hoop der hereniging, die ook in dit opzicht een getrouwe afspiegeling van den geest, die in de kerk de overhand heeft, er is een uiterste rechterlijke, die de kerkelijke reorganisatie zou willen ter hand nemen; een uiterste linkerlijke, die het eigenaardig „kerkelijkheid“ tot het laatste overblijfsel zou willen uitwischen; maar de eerste wordt in hare plannen gedwaarsboord door de onaanvaardelijkheid der brede orthodoxe partij, die aan de rechterzijde der Evangelischen zich aangetrokken aan de andere gelukt het niet de meerderheid der moderneren in beweging te brengen, die allengs in de linkerzijde der Evangelischen verloopt.

Dit breken van de kracht der Moderne richting in het Synodaal Genootschap wordt door de *Herforming* gekenteekend als vrucht van de Doleantie.

Zoodanig is de vrucht der troebelen van den laatste tijd. De eenheid der kerk werd bewaard door het gemeenschappelijk optreden van allen tegen de Gereformeerden. Wat de verschillende partijen scheide, werd voorbijgevoerd in de hereniging van dat doel. De kerk moest, door deze overweging, liet de groote meerderheid, althans ook der moderneren, zich leiden — bewaard blijven als groot opvoedingsinstituut voor het volk. En zoo is geschied.

Dat daardoor voor 't oogenblik een rust is verkreegen, die in sommige opzichten goed kan doen, ontkenen wij niet. Ware de *Herforming* Kerk, zoals zij thans bestaat, onbetwist, het zou allicht aan het volksleven een schok hebben gegeven, die het niet zonder schade zou hebben ondergaan. Maar dat de winst aan meerder waarachtigheid, aan levendiger godsdienstaard, aan bloeker krachtsinspanning, aan een praktisch Christendom in Emersons geest, daartegen zou hebben opgewogen, blijft bij ons geen twijfel.

Hoe dit zij, de moderneren hebben nu dezen uitval op hun voordeel te danken, den anderen te niet kunnen medewerken, zonder daarbij aan zelfstandigheid in te moeten en zich een goed eind te laten meevaren in de richting, die haar een supranumerair grondslag toekent. Zij hebben den gereformeerden de kans niet gegund, om binnen den kerkgenootschappelijken om trek, binnen den nu eenmaal getrokken administratieve kring, zichzelf te wezen; zij hebben daarmede de kans verspeeld, die de mogelijkheid voor zich zelf te openen. Als kerkelijke partij zijn zij ingesluisd in het groote leger der conservatieven van allerlei scheikering.

En dan volgt de abdication der moedeloosheid:

Zullen er andere tijden komen? En wanneer?

Dr. Bronsveld verklaart: „Of de „confessionneelen“ op den duur het uit zullen houden in een kerkelijk verband met voorstellen van de moderne beginselen, is eene vraag, waarop ik niet durf antwoorden.“

Staan nieuwe gewelddadige scheuringen voor de deur, inste van eene schikking of eene scheiding in der minne?

Hoe zal dan de partijverhouding zijn?

Vooralsnog zijn wij aan het antwoord op die vragen niet toe.

De *Herforming* heeft thans op kerkelijk gebied geen leus op te heffen of, zoo men 't van hare Redactie mocht verwachten, geen gedragelijk uit te bakemen. Gelijk op politiek, zoo is thans ook op kerkelijk gebied de reactie, en hier schier alleen, zij 't dan ook, als daar, vooralsnog met gedempte stem, aan het woord. De vrucht, die groeit al den boom der moderne beginselen, het godsdienstig gemeenschapsleven moet in den schoot vallen, is nog niet gerijpt. Zij zal ripen te hare tijd. Indien wij iets gelyerd hebben in het laatste tweel jaren, dan is het: geduld te oefenen.

Zulk eene les echter wordt betaald met het gevoel van teleurstelling.

Wat daarna nog als suiker op de bittere kinnepoeder wordt toegegeven, gunnen we den schrijver. Het is de gewone fanfare, dat men toch ook zoo voor de vrije vroomheid nog veel goeds kan werken, en dat eenmaal, eenmaal, maar *wanneer* verzweegt de *Herforming* wijst, het Modernisme weer triomfeeren moet.

Zoo hebben wij toch eene leuze, die veel van ons eischt, zoo binnen als buiten de kerkgenootschappen. Ten laatste zullen alle kerken haar moeten aanvaarden, die den band niet willen afsnijden met wat, uit den Christelijken geest geboren, al zijn tijdelijk en vergankelijk vormen overleef.

Hieraan voegen we tweerlei opmerking toe:

10. Dat het ons een niet geringe oorzaak van vreugde is, zoo de Doleantie niet enkel vrucht droeg voor het zuiverder optreden der Calvinistische Belijdenis en Kerkformering, maar ook in het Hierarchisch Genootschap een gewaardijde knak toebracht aan het Modernisme. Het Modernisme is als kerkelijk verschijnsel nooit anders dan een verzengende wind geweest,

die neersloeg en stengels knakte, maar steeds onmachtig bleek om één enkel plantje den stengel te doen opblijven.

Het Modernisme is in beginsel *anti-kerkelijk*. Het stond daarom in de leugen en sprak uit de leugen, al de jaren, dat het in de kerk zich *kerkelijk* inrichtte. En hetgeen waarop deze richting dreef en waardoor ze het hoofd boven hield, was ten eerste de *ongestelligheid* der gemeente, ten tweede het *Staatsgeld* en de pastorie, en ten derde de *Staatsfaculteit* aan de Academie.

En 20, als het gebeurde mag, dat in het Synodaal Genootschap keer op keer een Modern prediker vervangen wordt door een man, die zij het dan ook onder een ethisch deksel, toch in hoofdzaak den Christus als Verlosser van zondaren predikt, dan zal dit ons oorzaak van ongevinsde vreugde zijn.

Het is zoo, op die wint wint de Arminiaan weer aan kracht en invloed.

Maar vergeet niet, als het tusschen Arminijn en Socijn staat, kiest Calvijn nooit voor den Pool.

KUYPER.

Officieele berichten uit de Ned. Geref. kerken.

Voorloopige Synode van de Ned. Ger. kerken.

De hervatte vergadering is aangevangen op 16 Januari 1889 te Utrecht.

De 1ste zitting wordt geopend met het zingen van Ps. 67: 14 en 36, gebed en het lezen van 1 Cor. 12, waarna de presentielijst wordt nagegaan en vastgesteld.

Tot de verkiezing van een tweeden Scriba overgegaan zijnde, wordt Dr. Wagenaar gekozen. De ingekomen stukken in handen van verschillende commissien van advies worden gesteld. Daarna brengen Deputaten in zake de hereniging hun rapport uit, waarbij gevoegd is een concept-acte van ineenstemming, met bijlagen, gelijkvullend met die, welke aan de Synode der Chr. Geref. te Kampen door haar Deputaten gisteren is ingediend. De prelaabele quaestie over de handwijze der Deputaten na de bekende Asser besluiten, wordt eenparig in dien zin beantwoord dat de Voorloopige Synode de gedane stappen onder dubbelvuldig goedkeurt en het Concept in behandeling neemt. De wijze, waarop dit Concept tot stand kwam, wordt toegelicht en daarna de morgenzitting door Ds. G. Ringnalda met gebed gesloten.

Na de pauze gaat Ds. Lion Cachet voor in gebed, en wordt verder de inhoud van de Concept-acte toegelicht. Daarna wordt over de algemeene strekking van deze acte de discussie geopend, die na ernstige beraadslaging, waarin vanzelf het gehele Concept uitvoerig ook in bijzonderheden besproken wordt, eindigt met de *eenparige* aanneming van dit Concept.

Daarna sluit Ds. Floos van Amstel deze zitting met dankzegging.

Vanwege de genabuurde Nederduitsch Gereformeerde kerk van Klundert, in dezen vertegenwoordigster der classe Noord-Brabant, is na vergeefsche broederlijk vermaan aan den ouden Kerkeraad van Fijnaart en Heiningen aldaar op 6 Januari de krachtens het ambt der geloovigen gekozen Kerkeraad bevestigd door Ds. J. H. Feringa met eene leerrede over „de gehoorzaamheid aan God grond en grens van alle gehoorzaamheid“ als grondgedachte van 1 Petr. 2: 13.

De nieuwe Kerkeraad nam het volgende besluit:

„De raad der Nederduitsch Gereformeerde kerk van Fijnaart-Heiningen, overwegende, dat de kerkenordening, opgesteld ter Nationale Synode van Dordrecht in 1619, nooit op naar Art. 86 dezer kerkenordening (Art. 79 der kerkenorde van 1586) *wettige wijze is terzijde gesteld*, al is zij ook jarenlang — en vooral sinds 1816 — overtreeden; overwegende, dat hij, met zijn kerk nog steeds onder genoemd artikel levende beide tot *aannemen en afschaffen eener kerkenordening* ten eenenmale onbevoegd is; overwegende, dat sinds 1816 (en, in eenigszins gewijzigden vorm, maar in wezen onveranderd, in 1852) een andere kerkerode — door staatsbemoeiing opgedrongen, maar nooit wettig aanvaard — voor deze eeniglijk wettige kerkenordening is geschoven, maar dat deze nieuwe organisatie en onbijbelisch en onwettig en verderfelijk is, en door dubbelhartigheid zichzelf vernietigt;

verklaart deze tusschengeschoven kerkerode voor zijne kerk van nu en geener waarde, en meergenoemde Dordsche kerkenordening eeniglijk van kracht en geldigheid“.

De Kerkeraad geeft langs dezen weg hiervan kennis aan alle Gereformeerde kerken in Nederland, en verzoekt alle aan hem gerichte stukken te adresseeren aan den heer C. A. Van Dis te Fijnaart.

Ingevolge de opdracht des Kerkerads, J. H. FERINGA, *Consulent*.

Op 8 Januari 1889 vergaderden de gecombineerde classes der Nederduitsch Gereformeerde kerken van Noord-Brabant en Limburg buitengewoon, voornamelijk in zake aangevraagde approbatie der beroeping van Ds. W. Raman van De Bilt te Sprang en Vrijhoeve-Kapelle.

Na ernstig onderzoek der vele en uiteenlopende getuigenissen werd eene commissie ter fine van onderzoek benoemd.

Voorts werd besloten tot regeling van optreden „naar het ambt der geloovigen“, waarna nog eenige zaken van ondergeschikt belang behandeld werden.

Namens de classes voornemens, J. H. FERINGA, *Class. Corr.*

De derde provinciale diaconale vergadering in Gelderland had plaats te Nijkerk op den 9den Januari jl. in de catechistiekamer.

Te half elf ure werd de vergadering geopend met het zingen van Psalm 147: 6, en gebed door Dr. Van den Bergh. Gelezen werd Psalm 146, waarna tot praeses van de vergadering werd aangewezen Ds. Middelloof van Nijkerk, en tot scriba broeder F. Kortlang J. Es. van Velp. De credentiebrieven van de afgevaardigden worden in orde bevonden. Van de kerken te Arnhem, Ede en Kootwijk is bericht ontvangen, dat zij geen afgevaardigden hebben kunnen zenden. De notulen van de vorige vergadering worden gelezen en na eenige kleine rectificatie goedgekeurd. Het verslag der commissie tot oprichting van een idiotenschool wordt thans voorgelezen en aangevuld met eenige mededeelingen omtrent de idioten-